

კომუნიკაცია და მისი მნიშვნელობა სასწავლო პროცესში

კომუნიკაცია რთული პროცესია, რომელიც გულისხმობს ინფორმაციის ანიდების გაცვლას ვერბალურად (სიტყვიერად), არავერბალურად (არასიტყვიერად), თუ წერილობით. ეფექტიანი კომუნიკაცია არამარტო ინფორმაციის მიწოდებას წარმოადგენს, არამედ მიღებასაც, რაც ითვისების ნიშნებს მოსმენას, დაკვირვებასა და შეგრძნებას. ადამიანების უმრავლესობა ფიქრობს, რომ არა აქვს პრობლემა კომუნიკაციაში, თუმცა, თუ სისტემატურად დავაკვირდებით ჩვენს კომუნიკაციურ უნარ-ჩვევებს, ხარვეზს აუცილებლად ვიპოვით. პედაგოგს არ შეუძლია წინასწარ განსაზღვროს, თუ როგორი რეაქცია ექნება მოსწავლეს შეთავაზებულ აქტივობაზე, საუბარსა და დასმულ შეკითხვაზე. მასწავლებლის რეაქცია, ვერბალური თუ არავერბალური, ნებისმიერ საკლასო სიტუაციაში გავლენას ახდენს პედაგოგისა და მოსწავლის ურთიერთობაზე. იმისათვის, რომ თანამედროვე განმანათლებელს შესაბამისი რეაქცია ჰქონდეს, სჭირდება კარგად განვითარებული კომუნიკაციის უნარ-ჩვევები და აუცილებელია იმის გაგების შესაძლებლობა, თუ რას როგორ აღიქვამენ მოსწავლეები.

ასამთ შამუგია,
სოხუმის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის დოქტორანტი

მასწავლებლის ხმა საკლასო კომუნიკაციის მნიშვნელოვანი საშუალებაა. მას აქვს ზოგიერთი ფიქსირებული თვისება, რომელიც აძლევს განსაკუთრებულ ხასიათს. აქედან გამომდინარე, სასურველი ეფექტის მისაღწევად, თქვენ შეგიძლიათ შეცვალოთ ხმის დონე, ბგერის სიმაღლე, ტონი, მკაფიოობა და გამომხატველობა, რათა ხმა უფრო ეფექტურად გამოიყენოთ და ყურადღება გაამახვილოთ იმაზე, რასაც ამბობთ.

მეტყველება არა მხოლოდ შინაარსის გადაცემის, არამედ მოსწავლესთან ურთიერთობის კარგი საშუალებაა. მათთვის სახელებით მიმართვა, მათი კლასგარეშე ცხოვრებით დაინტერესება და გამოცდილების დაფასება ქმნის კომუნიკაციისთვის დადებით ატმოსფეროს.

იმისათვის, რომ მოსწავლეებს განუვითარდეთ მეტყველების უნარი, აუცილებელია, მათ კარგად ესმოდეთ მასწავლებლის საუბარი. მოსწავლეებმა, შესაძლოა, არ იცოდნენ ისეთი სიტყვების მნიშვნელობა, რომელიც პედაგოგის ყოველდღიური მეტყველებისთვისაა დამახასიათებელი.

მოსწავლეებს უნდა ველაპარაკოთ მათთვის გასაგებ ენაზე. ეს არ ნიშნავს, რომ მათ არ ვასწავლოთ საგანთან დაკავშირებული ტერმინოლოგია. ამ უკანასკნელს მოსწავლე თანდათანობით უნდა ითვისებდეს. მათთვის მარტივია ახალი მასალის გაგება, თუ მას დავაკავშირებთ უკვე

ნაცნობ თემებთან.

საუბრის დროს მეტად მნიშვნელოვანია **პაუზა**. მასწავლებელს შეუძლია ის ძალზედ ეფექტიანად გამოიყენოს რომელიმე საკითხის მნიშვნელობაზე ხაზგასასმელად. ასევე, აუცილებელია პაუზის გაკეთება და მოთმინება, სანამ მოსწავლე პაუსს გასცემს თქვენს მიერ დასმულ კითხვას. კვლევებმა აჩვენეს, რომ პაუზისთვის საუკეთესო დროა 3 წამიდან თხუთმეტ წამამდე და ზემოთ, კითხვის სირთულის შესაბამისად.

პედაგოგმა გაკვეთილის დასაწყისშივე ისეთ ხერხს უნდა მიმართოს, რომ მიიპყროს მოსწავლეების ყურადღება. შესაძლოა მას ამისთვის რამე წესი ჰქონდეს შემოღებული. მაგალითად, „ვითელი სამამდე. როდესაც ვიტყვი სამს, ყველა მოსწავლე მზად იქნება გაკვეთილისთვის“. სანამ ლაპარაკს დაიწყებდეთ, დარწმუნდით, რომ ყველა მოსწავლე ჩუმად არის, გხედავთ და ყურადღებით გისმენთ, საუბრის დროს ნუ იმოძრავენ, რადგან ამან შეიძლება გაფანტოს მოსწავლეების ყურადღება.

არავერბალურ კომუნიკაციაში შედის: ადამიანის ჩაცმულობა, შესტიკულაცია, პოზა, სახის გამომეტყველება (მიმიკა), მანერები და მზერა. იგი აძლიერებს ან ამცირებს ვერბალურს და დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად ემთხვევა ერთმანეთს ვერბალური და არავერბალური სიგნალები. ხმას ტონალობისა და ინტონაციის შესაბამისი შესტი-

კულაცია და სახის გამომეტყველება უნდა ახლდეს. მაგალითად, შეიძლება შეკითხვა ისე წარმოვთქვათ, რომ მოსწავლემ მასში თხოვნა შეიქცნოს. ტონი და ხმის ტემბრი ხშირად თითქოს ცვლის სიტყვების შინაარსსაც კი. მკვლევარების აზრით, ადამიანი საუბრის დროს ინფორმაციის 55%-ს არავერბალური კომუნიკაციით იღებს.

ეფექტიანი კომუნიკაციის უნარ-ჩვევა მასწავლებელს უადვილებს მოსწავლეებთან ურთიერთობას, სწავლა/სწავლების პროცესის უკეთ წარმართვას და მოსწავლეების ჩართვას სასწავლო პროცესში;

მასწავლებელი, რომელიც საუბრის დროს არ იყენებს გაუგებარ სამეტყველო ენას და აქტიურად უსმენს მოსწავლეს, მეტ წარმატებებს აღწევს;

ვერბალური კომუნიკაციის შინაარსი მოიცავს კონკრეტულ სიტყვებს, რომლებსაც იყენებს, მაგალითად, პედაგოგი მოსწავლეებთან ურთიერთობის პროცესში. ის, თუ როგორ იქნება აღქმული შინაარსი, დამოკიდებულია არა მხოლოდ ინფორმაციის მიმწოდებელზე, არამედ მის მიმღებსა და მსმენელზე.

ვერბალური და არავერბალური კომუნიკაციის უნარ-ჩვევები ავსებენ ერთმანეთს და მასწავლებელი, რომელიც ეფექტიანად იყენებს მათ, უფრო ნაკლებ ენერგიას ხარჯავს კლასში და უკეთეს შედეგებს იღებს. კომუნიკაციის საუკეთესო ფორ-

მას დიალოგი წარმოადგენს. პედაგოგი მუდმივად უნდა ცდილობდეს, რომ მისი საუბარი არ იყოს მონოლოგი. მას უნდა შეეძლოს დიალოგის ეფექტურად წარმართვა.

დიალოგის დროს მასწავლებლისათვის მნიშვნელოვანია მოსწავლეებთან ერთად ფაქტების ანალიზი, სიტუაციის ობიექტური შესწავლა და არა საკუთარი პოზიციის დაცვა. მოსწავლეებთან წარმართული დიალოგის დროს განმანათლებელი უნდა ცდილობდეს, მათთან ერთად შემოქმედებულად მიუდგეს საკითხს. დიალოგმა უნდა მიგვიყვანოს თანამშრომლობამდე. მასწავლებლისთვის მეტად მნიშვნელოვანია, შეძლოს მოსწავლეების თანაგრძობით მოსმენა. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ მასში გაღიზიანებას არ უნდა იწვევდეს მოსწავლის განსხვავებული, თუნდაც მცდარი მოსაზრება. მთავარია, მან დაადგინოს, რა უდევს საფუძვლად მოსწავლის მხრიდან საკითხის ამგვარ გაგებას.

დიალოგის წარმართვის, კითხვების დასმისა და მოსმენის უნარ-ჩვევების დახვეწა ხანგრძლივი პროცესია და მას მასწავლებელი მუდმივად სრულყოფს. საერთო პრობლემებზე მსჯელობისას ისინი ერთმანეთს უზიარებენ სასკოლო გამოცდლებას, სთავაზობენ შენიშვნებსა და რჩევებს, რითაც დიდ დახმარებას უწევენ ერთმანეთს. ასეთი ტიპის თანამშრომლობა ხელს უწყობს სწავლებაში ახალი მიდგომების გამოყენებას. ამით კი უმჯობესდება და იხვეწება სასწავლო პრაქტიკა.

მოსმენა წარმოადგენს ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს უნარ-ჩვევას

სწავლა/ სწავლების პროცესის წარმატებით წარმართვისთვის;

დადებითი განწყობით მოისმინეთ მოსწავლეების პასუხები და ისინი მონაწილეობას მიიღებენ დისკუსიებში, გამოთქვამენ თავიანთ მოსაზრებებს და აქტიურად ჩაერთვებიან სასწავლო პროცესში;

დიალოგისა და დისკუსიის მეთოდით მომუშავე მასწავლებლები მუდმივი შემოქმედებისა და განვითარების პირობებს უქმნიან მოსწავლეებს და თავადაც მუდმივი პროფესიული განვითარების პროცესში იმყოფებიან;

პედაგოგის კომუნიკაციის უნარ-ჩვევები და მისი დამოკიდებულება დიდ გავლენას ახდენს მოსწავლეების განვითარებაზე.

დისკუსია კომუნიკაციის ერთ-ერთი საშუალებაა და თავისი არსით დიალოგს ემყარება, როგორც სწავლების ორგანიზაციის ფორმით, ასევე სასწავლო მასალის შინაარსზე მუშაობის ხერხებით. იგი წარმოადგენს ისეთ მეთოდს, რომელიც ორგანიზებას უკეთებს ღია კითხვების დასმისა და პასუხების გაცემის პროცესს, აგრეთვე, საშუალებას აძლევს მოსწავლეს – უფრო ღრმად განიხილოს შესასწავლი საკითხი. განმანათლებელი ყოველთვის წინასწარ ემზადება დისკუსიისთვის. განსაზღვრავს პრობლემას, კითხვებსა და პროცედურებს. საკლასო დისკუსია შეიძლება მიმდინარეობდეს მოსწავლეების მცირე ჯგუფებში, ან მთელ კლასში, ასევე – მასწავლებელსა და მოსწავლეებს, ან მოსწავლეებს შორის. დისკუსიის დროს პედაგოგი გეზის მიმცემის როლს ასრულებს და აკონტროლებს პროცესს, რათა მოს-

წავლეებმა არ გადაუხვიონ სადისკუსიო საკითხს და არ დაარღვიონ დისკუსიის წესები. მთელ კლასთან მისი ჩატარების ორგანიზების საუკეთესო ფორმას წრეში მოსწავლეების განლაგება წარმოადგენს.

დისკუსიის მეთოდით მუშაობის დროს აუცილებელია კლასში იყოს ნდობისა და ურთიერთპატივისცემის ატმოსფერო. მასწავლებელი თავად უნდა წარმოადგენდეს სხვისი აზრის პატივისცემის მოდელს, რადგან მისი მოსწავლეებისადმი დამოკიდებულება შემსწავლელების ურთიერთდამოკიდებულების განმსაზღვრელია.

დისკუსიის ეფექტიანად წარსამართად განმანათლებელმა უნდა გაითვალისწინოს შემდეგი ფაქტორები: მოსწავლეების მომზადება; წესები და პროცედურები; დისკუსიის მართვა; მოსალოდნელი შედეგები.

1. მოსწავლეების მომზადება

მოსწავლეების უნარ-ჩვევების და ცოდნის დადგენა; საჭირო ინფორმაციის განსაზღვრა; მოსწავლეებისთვის ინფორმაციის წყაროების მითითება;

2. წესები და პროცედურები

საკითხის შერჩევა და დისკუსიის დროის განსაზღვრა; სივრცის ორგანიზება ისე, რომ ყველა მოსწავლეს შეეძლოს ერთმანეთთან თვალის კონტაქტი; დისკუსიის წესების განსაზღვრა;

3. მასწავლებლის როლი

ნათლად განსაზღვრავს სადისკუსიო საკითხს; არ ერევა დისკუსიის შინაარსობრივ მხარეში; ხელს უწყობს მოსწავლეების დისკუსიაში ჩართვას; აძლევს მოსწავლეებს საკუთარი აზრის გამოთქმის შესაძლებლობას; აკონტროლებს იმას, რომ მოსწავლეებმა ერთმანეთს დააცადონ საუბარი და აზრის სრულფასოვანი გამოხატვა; აკონტროლებს იმას, რომ დისკუსიის დროს მოსწავლეებმა კონკრეტული საკითხიდან არ გადაუხვიონ და მსჯელობა უსაგნო საუბარში არ გადაიზარდოს.

4. მოსალოდნელი შედეგები

საგაკვეთილო მასალის უკეთ გაგება, გამოყენება, ანალიზი და შეფასება; სწავლა სხვების მოსაზრებების და შეხედულებების საფუძველზე; საკომუნიკაციო უნარ-ჩვევების შექმნა; საკუთარი თავისადმი რწმენის განმტკიცება.

ყველა მოსწავლის დისკუსიაში ჩასაბმელად საჭიროა მასწავლებელმა ისეთი შეკითხვები დასვას,

რომლებიც შეესაბამება როგორც თითოეული მოსწავლის, ასევე მთელი კლასის ინტერესებს.

კითხვები მოსწავლეებს შემოქმედებითი თუ კომუნიკაციური უნარჩვევების გამოუმუშავებაში ეხმარება, რაც შემდგომში უთუოდ ხელს შეუწყობს ჯანსაღი კონკურენციისა და ურთიერთთანამშრომლობის ჩამოყალიბებას.

შეკითხვის ფორმამ შეიძლება გავლენა მოახდინოს პასუხის სტილზე, შინაარსსა და ემოციურ ხასიათზე. მაგალითად, თუ დავსვამთ კითხვას: რა სახის პრობლემები წარმოიშვა მას შემდეგ, რაც ტერიტორიები დაჯიკარგეთ? პასუხი ცხადია, ემოციური იქნება.

პედაგოგმა შეკითხვების დასმის დროს სიფრთხილე უნდა გამოიჩინოს. აქ დიდი მნიშვნელობა აქვს საუბრის ტონს, ხმის ტემბრს, წარმოთქმის სისწრაფეს, სახის მიმიკას, სხეულის მოძრაობას, თვალთ კონტაქტს და რა თქმა უნდა, კითხვის შინაარსს.

სკოლის წარმატებული განვითარებისთვის უაღრესად მნიშვნელოვანია განმანათლებლებს შორის პოზიტიური ურთიერთობების არსებობა.

სკოლის, ისევე, როგორც ყველა ტიპის ორგანიზაციის წარმატების ერთ-ერთი მთავარი და აუცილებელი პირობა საზოგადოებასთან ეფექტური კომუნიკაციაა. ამ უკანასკნელში მოიაზრება ურთიერთობა არა მხოლოდ მოსწავლეებთან, მათ მშობლებსა და მასწავლებლებთან, არამედ ყველა დაინტერესებულ მხარესთან. აქედან გამომდინარე, სკოლის განვითარებასა და რეფორმირებაში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ხელმძღვანელის კომუნიკაციურ უნარებს, რომელშიც მისი მხრიდან ინფორმაციის მეორე მხარისათვის არა უბრალოდ გადაცემა იგულისხმება, არამედ უკუკავშირის მიღება და შეფასებაც.

მენეჯერი, მოსწავლეების წარმატების მიღწევის მიზნით, მუდმივად ხელს უნდა უწყობდეს სკოლის, ოჯახისა და ადგილობრივი საზოგადოების დაახლოებას.

სკოლა, ოჯახი და საზოგადოება ის სამი ძირითადი კონტექსტი და სოციალური სივრცეა, სადაც მოსწავლეები ცხოვრობენ, სწავლობენ და იზრდებიან. ხშირად ამ სამ სოციალურ რგოლს „გავლენის ურთიერთგადაზარავე სფეროებსაც

უწოდებენ“, რადგან სამივე მათგანი განსაკუთრებულ როლს თამაშობს მოსწავლის აღზრდა-განვითარების საქმეში. სწორედ ამიტომ, სკოლის, ოჯახისა და საზოგადოების ეფექტიანი თანამშრომლობა განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს, რაშიც დირექტორის სწორად დაგეგმილი კომუნიკაციის სტრატეგიაა გადამწყვეტი, რათა ეს პარტნიორობა მომავალში სკოლის სასარგებლოდ იქნეს გამოყენებული.

მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში მშობლებსა და საზოგადოებასთან პარტნიორობა სკოლის ერთ-ერთ უმთავრესს მიზნად და სტრატეგიულ მიმართულებად სახელდება. გარე გარემოსთან ეფექტური კომუნიკაცია გულისხმობს იმას, რომ სკოლაში მიმდინარე პროცესების შესახებ საზოგადოებაში ყველა დაინტერესებული მხარე დროულად არის ინფორმირებული. XX საუკუნის მეცნიერების უდიდესმა ტექნოლოგიურმა მიღწევებმა თანამედროვე სამყაროსთან მრავალფეროვანი კომუნიკაცია განაპირობა. აუცილებელია, სკოლის ხელმძღვანელი და ადმინისტრაცია დაინტერესებული იყოს საზოგადოებასთან აქტიური თანამშრომლობით. მნიშვნელოვანია, რომ სკოლისა და ადამიანების ურთიერთობა იყოს სისტემატური, დაგეგმილი და ორმხრივი პროცესი.

მშობლებსა და საზოგადოებასთან ურთიერთობაში ოთხი ძირითადი პრინციპია მნიშვნელოვანი, რაც სკოლის ხელმძღვანელს, სასურველია, მუდმივად ახსოვდეს. ესენია: გამჭვირვალობა; გულწრფელობა; მისაწვდომობა; მოქნილობა.

სასწავლო პროცესში ურთიერთობის პრობლემებზე საუბრისას მთავარ კრიტერიუმებად მისი პოზიტიური, კონსტრუქციული ხასიათია მიჩნეული. ამ ტიპის ურთიერთობები თავიდან გვაცილებს კონფლიქტებს და საშუალებას გვაძლევს ვიპოვოთ გამოსავალი.

დიდი მნიშვნელობა აქვს პროცესების ფსიქოლოგიურ თავისებურებასაც, რადგან კონფლიქტური სიტუაციები და კომუნიკაციის ნეგატიური, დესტრუქციული ფორმები, ზოგჯერ მიზანმიმართულად გამოიყენება გამომდინარე იქიდან, თუ რა მიზნებს ისახავს კონფლიქტური სიტუაციის მონაწილე სუბიექტები.

კონსტრუქციული ურთიერთობების ფორმების განხილვისას ჩვენ

ამოვდივართ მოცემულობიდან, რომ პრობლემური სიტუაციის მონაწილეები მათ მოგვარებას ესწრაფვიან და არა გაღრმავებას.

1. ისაუბრეთ პარტნიორის ენაზე – ურთიერთობის სუბიექტებს უნდა ესმოდეთ ერთმანეთის ენა. ამ უკანასკნელს მნიშვნელოვანი როლი აქვს არა მარტო ურთიერთობისთვის, არამედ მეორე ადამიანისთვის აღქმის პროცესის გასაიოლებლად. შესაძლებელია ბევრი პროფესიული ტერმინოლოგია გამოვიყენოთ, მაგრამ მიზანი, გავაგებინოთ პარტნიორს, რაზე ვსაუბრობთ, მიუღწეველი დარჩეს. ხშირად, სახელმძღვანელოებში გამოყენებული ენა მოსწავლეებისთვის გაუგებარია, რაც მათ დამატებით პრობლემებს უქმნით.

2. გამოვხატოთ პარტნიორისადმი პატივისცემა, ხაზი გავუსვათ მის მნიშვნელობას. აქ შეგვიძლია მასლოუს მოთხოვნილებების კონცეფცია გავიხსენოთ.

მასლოუ დაფასების მოთხოვნილებას ორ ტიპად ჰყოფს: თვითდაფასება და სხვების მიერ დაფასება. პირველში კომპეტენტურობა, თავდაჯერებულობა, დამოუკიდებლობა და თავისუფლება მოიაზრება. ადამიანი უნდა იცოდეს, რომ ღირსეული პიროვნებაა, შეუძლია ცხოვრებისეულ ამოცანებთან და მოთხოვნებთან გამკლავება. სხვების მიერ დაფასება საკუთარ თავში ისეთ ცნებებს მოიცავს, როგორიცაა: **პრესტიჟი, აღიარება, რეპუტაცია, სტატუსი, დაფასება და მიღება.** ადამიანი უნდა იცოდეს, რომ იმას, რასაც აკეთებს აღიარებული და დაფასებულია. ამ მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება მასში თავდაჯერებულობას, ღირსების შეგრძნებას აღძრავს და აჩვენებს, რომ პარტნიორისთვის სასარგებლო და აუცილებელია.

მაგალითისთვის, შეიძლება ასეთი ფრაზა მოვიყვანოთ - **„გადავწყვიტე თქვენთვის მომემართა, რადგან ამ საკითხის გადაჭრისას თქვენი პროფესიული გამოცდილება ძალზე მნიშვნელოვანი იქნება...“**

ასევე დიდი მნიშვნელობა აქვს ხაზი გაესვას, როგორ მოვემზადეთ ამ შეხვედრისთვის (წინასწარი სამუშაო ჩანაწერები, მონიშნული საკითხები, რომლებიც საჭიროებს განხილვას და ა.შ.). აქვე გასათვალისწინებელია ბოლომდე აუხსნელი ფსიქოლოგიური მოვლენა – რამდენად გულწრფელები ვიქნებით ამ დროს. ჯერ კიდევ

აუხსნელი მექანიზმებით ადამიანები ხშირად ხვდებიან პარტნიორისადმი ასეთი მიდგომა გულწრფელია თუ მხოლოდ ფორმალურია. აქ შეიძლება საინტერესო ფრაზა რელიგიიდანაც გავისხენოთ - „გული გულს გრძნობს“.

3. ერთობის დემონსტრაცია – ფართო გაგებით. მაგალითისთვის შეიძლება შემდეგი ფრაზები გამოვიყენოთ - „როგორ ვგავართ ერთმანეთს ამ საკითხში... ჩვენ ამ პრობლემას ერთნაირად ვუყურებთ... საერთო პრობლემები გვაქვს... მესმის თქვენი, ხშირად მეც ასევე ვგრძნობ თავს...“

როდესაც აქცენტს განსხვავებებზე ვაკეთებთ, სრულიად სანინააღმდეგო ეფექტს ვიღებთ. ხშირად ეს შეიძლება გაუაზრებლად გამოვივიდეს. მაგალითად: „მე გამოცდილი პედაგოგი ვარ და თქვენ მასწავლით, ბავშვებს როგორ უნდა ვასწავლო?...“, „თქვენ გყავთ შვილები? თქვენ ვერც კი წარმოიდგინებთ ეს რას ნიშნავს...“. ასეთი დამოკიდებულება პარტნიორებს შორის გადაულახავ ზღუდეს წარმოშობს, რაც კიდევ უფრო რთულს ხდის პრობლემის გადაჭრას.

ერთობის დემონსტრაციაზე საუბრისას საინტერესო იქნება **რედიარდ კიპლინგის** ცნობილი ზღაპარი „მაუგლი“ გავისხენოთ, სადაც ჯუნგლებში გადარჩენის ძირითადი კანონი მთავარი გმირისთვის შემდეგ სიტყვებში გამოიხატა - **„მე და შენ ერთი სისხლისა ვართ“**. ასე მიმართავს ცხოველებს პატარა მაუგლი, როცა მათ დახმარება უნდა სთხოვოს. ამით ხაზს უსვამს ერთობაზე, რომელიც ადამიანებს შორის არსებობს.

აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით, ასევე გვინდა შევხებთ სოციალური ფსიქოლოგიის ფენომენს, რომელიც კონფლიქტური სიტუაციების გაღრმავებას იწვევს: შიდა ფავორიტიზმი ან დისკრიმინაცია – გარკვეული ჯგუფის წევრები, რომლებიც გუნდის ზოგიერთ წარმომადგენელს თავისიანებად მოიაზრებენ, მათ ე.წ. ფსიქოლოგიურ პროტექციას უწევენ. თუ არსებობს არჩევანი ვის დაეხმარონ, ისინი თავისიანებს ირჩევენ. იგივე ვლინდება საქციელის ინტერპრეტირებისას – ერთი და იმავე საქციელზე „თავისიანის“ ქმედება არ იწვევს გაკიცხვას ან შეუშინებელი რჩება. ამავე დროს, „უცხოის“ საქციელი ხმამაღალი გარჩევის საგანი ხდება ხოლმე. სამწუხაროდ, ასეთი

მოვლენები ხშირია როგორც სკოლების პედაგოგიურ კოლექტივებში, ასევე საკლასო ოთახებში მოსწავლეებთან მიმართებაში.

პარტნიორის პრობლემებით დაინტერესება – გამოხატეთ მისი პრობლემებისადმი თანაგრძნობა. სთხოვეთ, თუ სურვილი აქვს მათ შესახებ მოგიხსროთ. ეცადეთ, გაერკვეთ მისი წარმოშობის მიზეზებში. სამწუხაროდ, ხშირად თავად ვართ იმდენად დამძიმებული საკუთარი პრობლემებით, რომ არანერვანებულად გამოვხატოთ დრო სხვების დასახმარებლად. ასეთი სიტუაციების გადაჭრისას კი ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი სხვებისადმი გაგება და ემპათიაა.

4. შემდგომში ჩვენ განვიხილავთ რამდენიმე ნაბიჯს, თუ როგორ შეიძლება განვმუხტოთ დაძაბულობა, რომელიც პარტნიორებს შორის პრობლემური სიტუაციების განხილვისას არსებობს. დაძაბულობა უშუალო ურთიერთობის პროცესში წარმოიშობა ხოლმე ან უკვე შეხვედრამდე არსებობს.

– პარტნიორს მიეცით საშუალება თავისი შეხედულებები გამოთქვას. არ არის აუცილებელი ადამიანს ყველაფერი შეუსრულოთ, რომელთანაც კონფლიქტურ ურთიერთობაში ხართ, ზოგჯერ საკმარისია, მას საშუალება მიეცეს, თქვენი თანდასწრებით საკუთარი მოსაზრებები გამოთქვას. ცუდია, როდესაც სათქმელს განყვეტივებენ ან არ გისმენენ;

– ემოციური მდგომარეობის ვერბალიზაცია – ამ ტექნოლოგიის ორი ვარიანტი არსებობს: **1. საკუთარი ემოციური მდგომარეობის ვერბალიზაცია; 2. პარტნიორის ემოციური მდგომარეობის ვერბალიზაცია**; მაგალითისთვის შეიძლება მოვიყვანოთ ფრაზები: **„თქვენ არ იცით როგორ მენყინა, როცა ეს გავიგე...“ ან „მე ხომ ვხედავ, თქვენ რა დღეში ხართ...“**. ეს ადამიანების შინაგან ემოციურ განმუხტვას იწვევს. მეორე მხრივ, საშუალება გეძლევათ პარტნიორი მიახვედროთ, თუ რა ემოციას იწვევს თქვენში მისი მოსაზრებები. თუმცა, ამას შენიშვნის ფორმით არაკეთებთ, რაც მსმენელისთვის მიუღებელია ხოლმე.

– ყოველთვის მიანოდეთ პარტნიორს კონკრეტული გამოსავალი. საუბრის დროს გამოუვალი მდგომარეობის განცდა არ უნდა შეიქმნათ. შეეცადეთ გამოსავლის თქვენეულ

ვარიანტში რაღაცა ფორმით პარტნიორის რომელიმე მოსაზრება გაითვალისწინოთ;

– საუბრისას ყოველთვის ისაუბრეთ როგორც თანასწორებმა. – როდესაც ადამიანი გრძნობს, რომ „ზემოდან“ უყურებენ, მას სურვილიც კი არ უჩნდება ურთიერთგაგების საფუძველზე კონფლიქტის გადაწყვეტის. ამ დროს ის დაკავებულია საკუთარი „მე“-ს დაცვით, ზოგჯერ მისთვის სასურველი შედეგის ხარჯზეც კი.

– აქტიური მოსმენა – ამ დროს, საუბარში საკუთარი დაინტერესებულობის წარმოჩენა ხდება. მნიშვნელოვანია, პარტნიორმა დაინახოს, რომ მას არა მარტო მოუსმინეს, არამედ გაუგეს კიდევაც.

1. საუბრის დროს პერიოდულად მსმენელისადმი ყურადღებას შემდეგი ფორმით გამოვხატავთ: „დიახ, ... დიახ...“, „მესმის...“, „გასაგებია, გასაგებია...“. ეს არ ნიშნავს, რომ პარტნიორის პოზიციას ვეთანხმებით ან ვატყუებთ. ჩვენ ვახდენთ დემონსტრირებას, რომ ყურადღებით ვუსმენთ.

2. უფრო მაღალი დონის აქტიური მოსმენის ფორმაა პერიოდულად, საუბრის პროცესში პარტნიორის სიტყვების პერიფრაზი ან რეზუმირება. მაგალითად: „როგორც გავიგე, თქვენ ამტკიცებთ, რომ...“ ან „მაშასადამე, თქვენი პოზიცია გამოიხატება იმაში, რომ...“. მნიშვნელოვანია, თუ პარტნიორი მიხვდება, რომ თქვენ გაიცემთ მისი საუბრის ნამდვილი შინაარსი, ის კვლავ საკითხის ახსნას დაუბრუნდება.

შეიძლება, ასევე დაისვას კონკრეტული კითხვები, რომლითაც ცდილობთ, დააზუსტოთ, რამდენად სწორად გესმით საუბრის შინაარსი. მაგალითად: „როგორც მესმის, თქვენ ამას ამტკიცებთ?“ ან „სწორად გავიგე, რომ ...?“

კიდევ უფრო მაღალი დონის აქტიური მოსმენის ფორმაა პარტნიორის მიერ გამოთქმული მოსაზრებების საფუძველზე მათი განვითარება და ახლის შეთავაზება – მაგალითად: **„გამომდინარე იქიდან, რაც თქვენ თქვით შეიძლება დავასკვნათ, რომ თქვენ გინდათ...“ ან „ახლა კარგად გავიგე, რომ თუ ... თქვენ დაკმაყოფილებული იქნებით“**.

ამ დროს კარგი იქნება, ჩვენს მიერ გახმოვანებულ ვარიანტში პოზიცია პარტნიორის რომელიმე

განათლება

მოთხოვნილებასთან ერთად იყოს გაერთიანებული. ასეთ ვითარებაში შესაძლებელია, გადავდგათ ერთი ნაბიჯი პრობლემის რეალური მოგვარებისაკენ.

გთავაზობთ ნეგატიური ურთიერთობის ფორმებს, რომლებსაც უნდა მოვერიდოთ კომუნიკაციის პროცესში:

- საუბრის დროს წინადადება „არა“-თი არ დაიწყოს. ამ სიტყვის მოსმენის შემდეგ პარტნიორი თქვენს არგუმენტებს არც კი მოუსმენს;

- თქვენს პარტნიორს დამაზუსტებელი კითხვები არ უნდა აღიზიანებდეს- მაგალითად, „ვერაფრით გამიგია, რა გნებავთ?...“

გვინდა მოვიყვანოთ მაგალითი ამერიკის ერთ-ერთი პირველი პრეზიდენტისა და მეცნიერის, **ბენჯამენ ფრანკლინის** დიპლომატიური გამოცდილებიდან, თუ როგორ ახერხებდა ის მწვავე პოლიტიკურ დისკუსიებში გამარჯვებასა და საკუთარი ინტერესების ეფექტურ დაცვას.

ბენჯამენ ფრანკლინის პრინციპები:

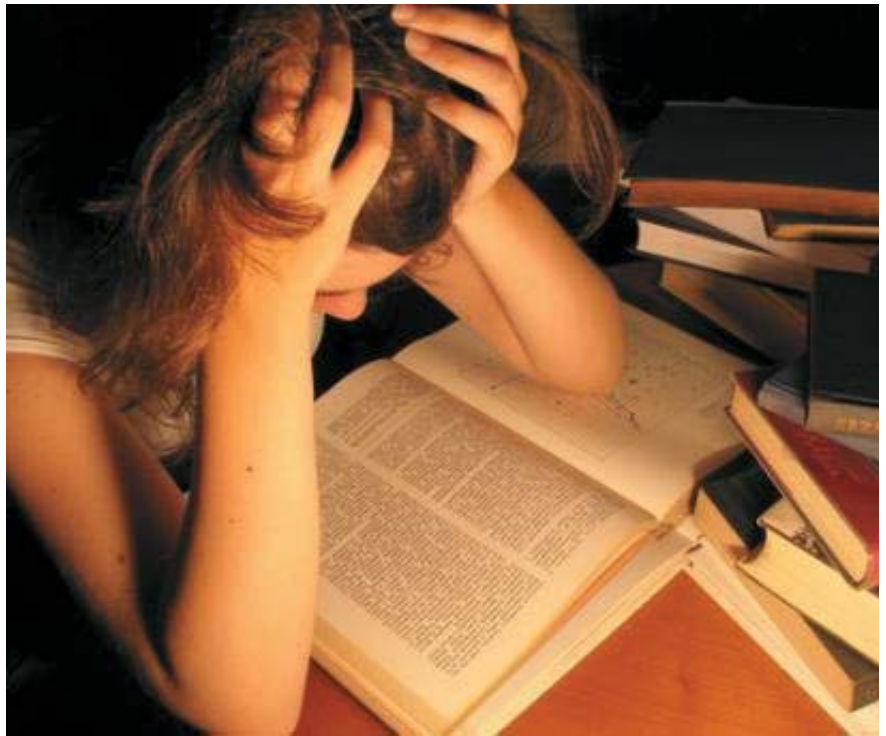
- დიალოგის პროცესში ყოველთვის პასუხი უნდა დავიწყოთ თანხმობის გამომხატველი სიტყვებით: „დიახ, კი ბატონო და ა.შ.“;

- აუცილებელია, საპირისპირო პოზიციის დადებითი მხარეების წარმოჩენა. ყურადღებით მოუსმინეთ პარტნიორს და აუცილებლად რომელიმე მისი წინადადება დადებითად შეაფასეთ;

- სანამ პრობლემის მოგვარების თქვენს ვარიანტს გამოთქვამთ, აუცილებლად აღწერეთ, თუ რა პირობებში იქნებოდა შესაძლებელი მონინაალმდევის იდეების განხორციელება. შესაძლებელია, ასეთი სიტუაცია არარეალური იყოს ან მიუღწევადი, მაგრამ ასეთი ნაბიჯით თქვენ განაიარაღებთ ოპონენტს;

- სინამდვილეში არსებული, რეალური სიტუაცია უფრო დეტალურად განიხილეთ. განხილვის დროს გამოყავით ფაქტორები, რაც ოპონენტის იდეების განხორციელებას არსებულ რეალობაში შეუძლებელს ხდის;

- მხოლოდ ზემოთ ჩამოთვლილი ნაბიჯების შემდეგ გამოთქვით საკუთარი პოზიცია და გადანყვეტილებები. წარმოაჩინეთ ისინი, როგორც მონინაალმდევის იდეების გაუმჯობესებული ვარიანტი, რომელიც რეალური პირობების გათვალისწინებით არის შეცვლილი.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. დამხმარე სახელმძღვანელო სკოლის დირექტორებისთვის, გოგლიჩიძე ა., კობახიძე მ., ლაცაბიძე გ., „მშობლებთან და საზოგადოებასთან ურთიერთობა“, გვ. 165-166, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი, თბ., 2010წ.;
2. დალაქიშვილი ნ., სწავლება და შეფასება, დამხმარე სახელმძღვანელო, ნაწილი II, „კომუნიკაცია, კომუნიკაციის საშუალებები“, გვ. 127-149, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრი, თბ., 2008წ.;
3. Ben Franklin`s Success Strategies . (<http://www.pryor.com/seminars/desc/BF.asp#Communication>);
4. А.А.Реш. Я.Л.Коломинский. Социальная педагогическая психология.2000

**COMMUNICATION, ITS KINDS (VERBAL AND UNVERBAL SPECIFICS)
THE ROLE OF COMMUNICATION IN AN EDUCATIONAL PROCESS**

Res u m e

ASMAT SHAMUGIA
Doctorate of Sukhumi State University

In this given article there is examining: effective using of communication components in the class-room, the meaning of informational transmission and effective communication ways with parents.

Hence, communication is not independently existent phenomenon. In each concrete case it goes clear in concrete context and the lastest has the greatest influence on it. To choose communication context rightly, also to use its conditions in this process, is effective growth of the most important fore conditions. In that way, communication is the most important component of effective educational process. General education system establishes on it, that makes modern teachers inevitability to develop this ability for modern teaching and to rise its value in agenda.

№2 აპრილი 2013